

Economic Development & Planning

Chapter 1: Definitions

Shahriyar Zohdi

Ferdowsi University of Mashhad

Winter Term 2023/2024

در این جلسه:

- ✓ تقسیم بندی کشورها به لحاظ توسعه کلاسیک
- ✓ ویژگی های جوامع با سطوح مختلف توسعه یافتگی
- ✓ ویژگی جوامع مدرن، سنتی و در حال گذر
- ✓ رشد اقتصادی
- ✓ توسعه اقتصادی
- ✓ برخی شاخص ها
- ✓ وضعیت ایران و جهان

شکل گیری مفهوم توسعه پس از جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵-۱۹۳۹)

- پس از جنگ جهانی دوم به دنبال کاهش خسارات وارده بر کشورها مفهوم توسعه شکل گرفت. (Golden Age of Capitalism)
- توسعه در ابتدا تنها بر مبنای ترجمان اقتصادی آن بود. (More money – Higher levels)
- کشورهای ویران شده زیادی دوباره توانستند نرخ های رشد بالا را تجربه کنند.

Japan (Japanese economic miracle),

West Germany and Austria (Wirtschaftswunder),

South Korea (Miracle on the Han River),

Belgium (Belgian economic miracle),

France (Trente Glorieuses),

Italy (Italian economic miracle)

Greece (Greek economic miracle)

شکل گیری مفهوم توسعه پس از جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵-۱۹۳۹)

- پس از جنگ جهانی دوم به دنبال کاهش خسارات وارده بر کشورها مفهوم توسعه شکل گرفت. (Golden Age of Capitalism)
- توسعه در ابتدا تنها بر مبنای ترجمان اقتصادی آن بود. (More money – Higher levels)
- کشورهای ویران شده زیادی دوباره توانستند نرخ های رشد بالا را تجربه کنند.

Japan (Japanese economic miracle),

West Germany and Austria (Wirtschaftswunder),

South Korea (Miracle on the Han River),

Belgium (Belgian economic miracle),

France (Trente Glorieuses),

Italy (Italian economic miracle)

Greece (Greek economic miracle)

شکل گیری مفهوم توسعه پس از جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵-۱۹۳۹)

- پس از جنگ جهانی دوم به دنبال کاهش خسارات وارده بر کشورها مفهوم توسعه شکل گرفت. (Golden Age of Capitalism)
- توسعه در ابتدا تنها بر مبنای ترجمان اقتصادی آن بود. (More money – Higher levels)
- کشورهای ویران شده زیادی دوباره توانستند نرخ های رشد بالا را تجربه کنند.

Japan (Japanese economic miracle),

West Germany and Austria (Wirtschaftswunder),

South Korea (Miracle on the Han River),

Belgium (Belgian economic miracle),

France (Trente Glorieuses),

Italy (Italian economic miracle)

Greece (Greek economic miracle)

شکل گیری مفهوم توسعه پس از جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵-۱۹۳۹)

- پس از جنگ جهانی دوم به دنبال کاهش خسارات وارده بر کشورها مفهوم توسعه شکل گرفت. (Golden Age of Capitalism)
- توسعه در ابتدا تنها بر مبنای ترجمان اقتصادی آن بود. (More money – Higher levels)
- کشورهای ویران شده زیادی دوباره توانستند نرخ های رشد بالا را تجربه کنند.

Japan (Japanese economic miracle),

West Germany and Austria (Wirtschaftswunder),

South Korea (Miracle on the Han River),

Belgium (Belgian economic miracle),

France (Trente Glorieuses),

Italy (Italian economic miracle)

Greece (Greek economic miracle)

شکل گیری مفهوم توسعه پس از جنگ جهانی دوم

Japan

شکل گیری مفهوم توسعه پس از جنگ جهانی دوم

Wirtschaftswunder

شکل گیری مفهوم توسعه پس از جنگ جهانی دوم

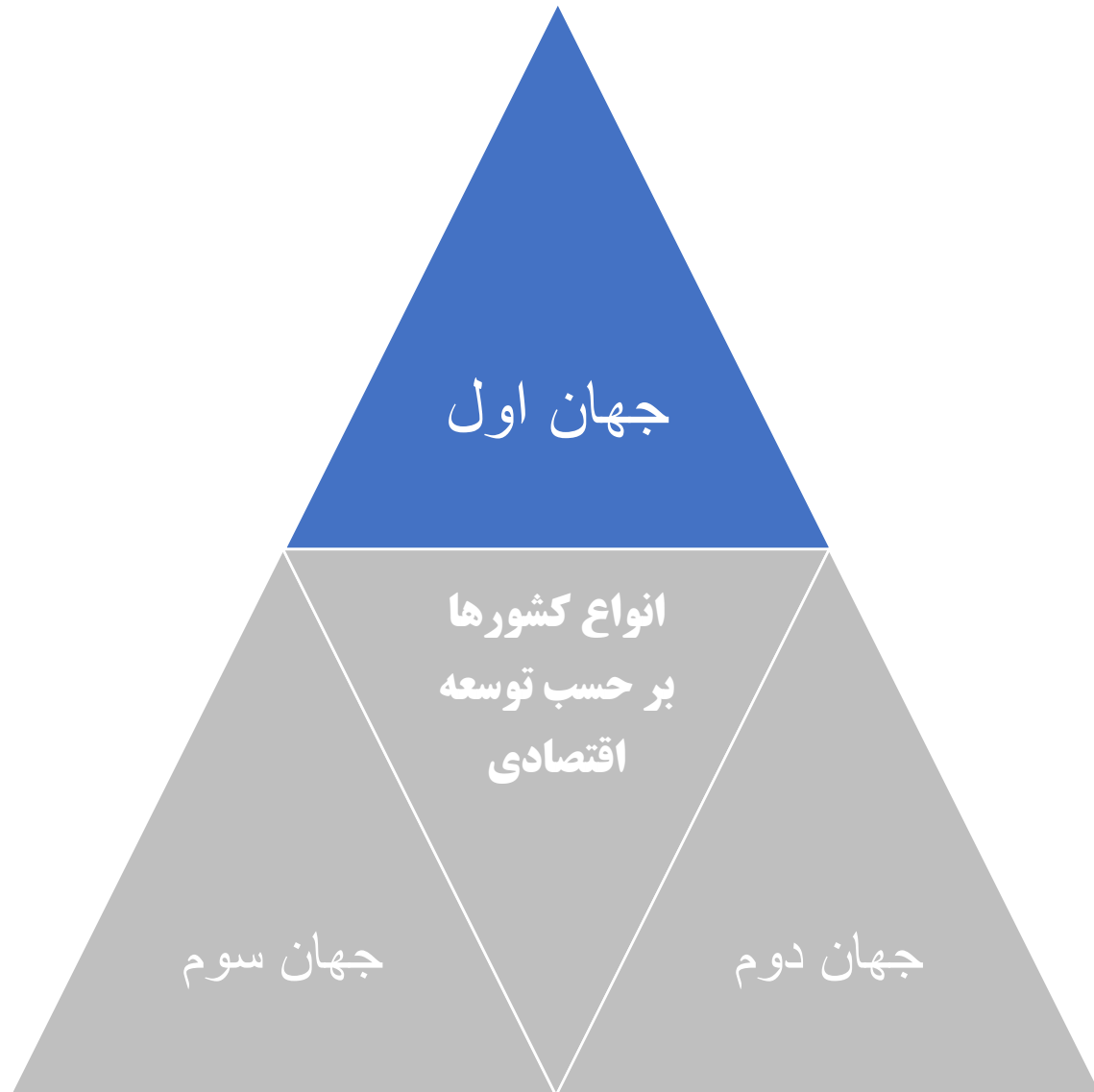
Miracle on the Han River

شکل گیری مفهوم توسعه پس از جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵-۱۹۳۹)

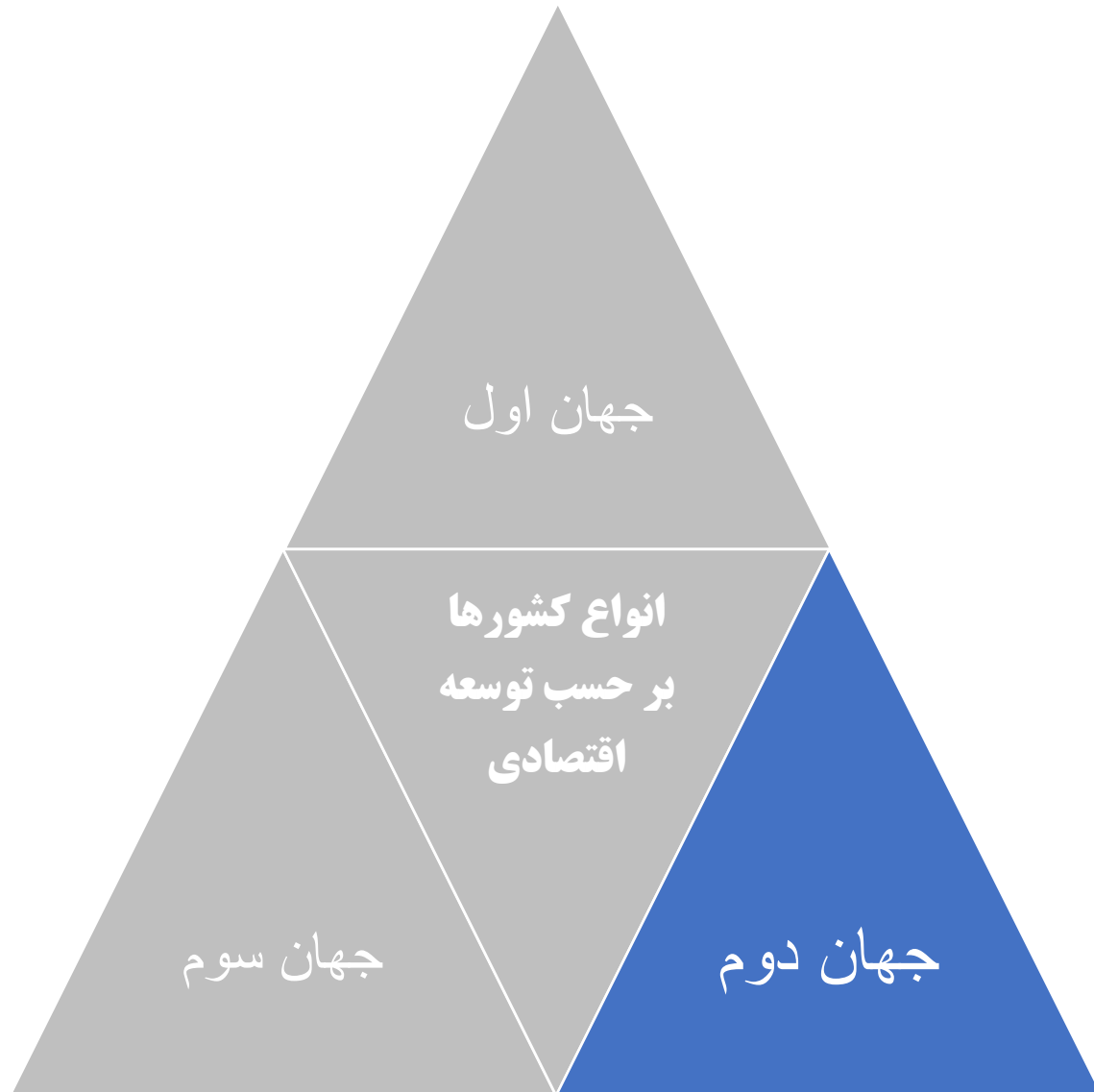

شکل گیری مفهوم توسعه پس از جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵-۱۹۳۹)

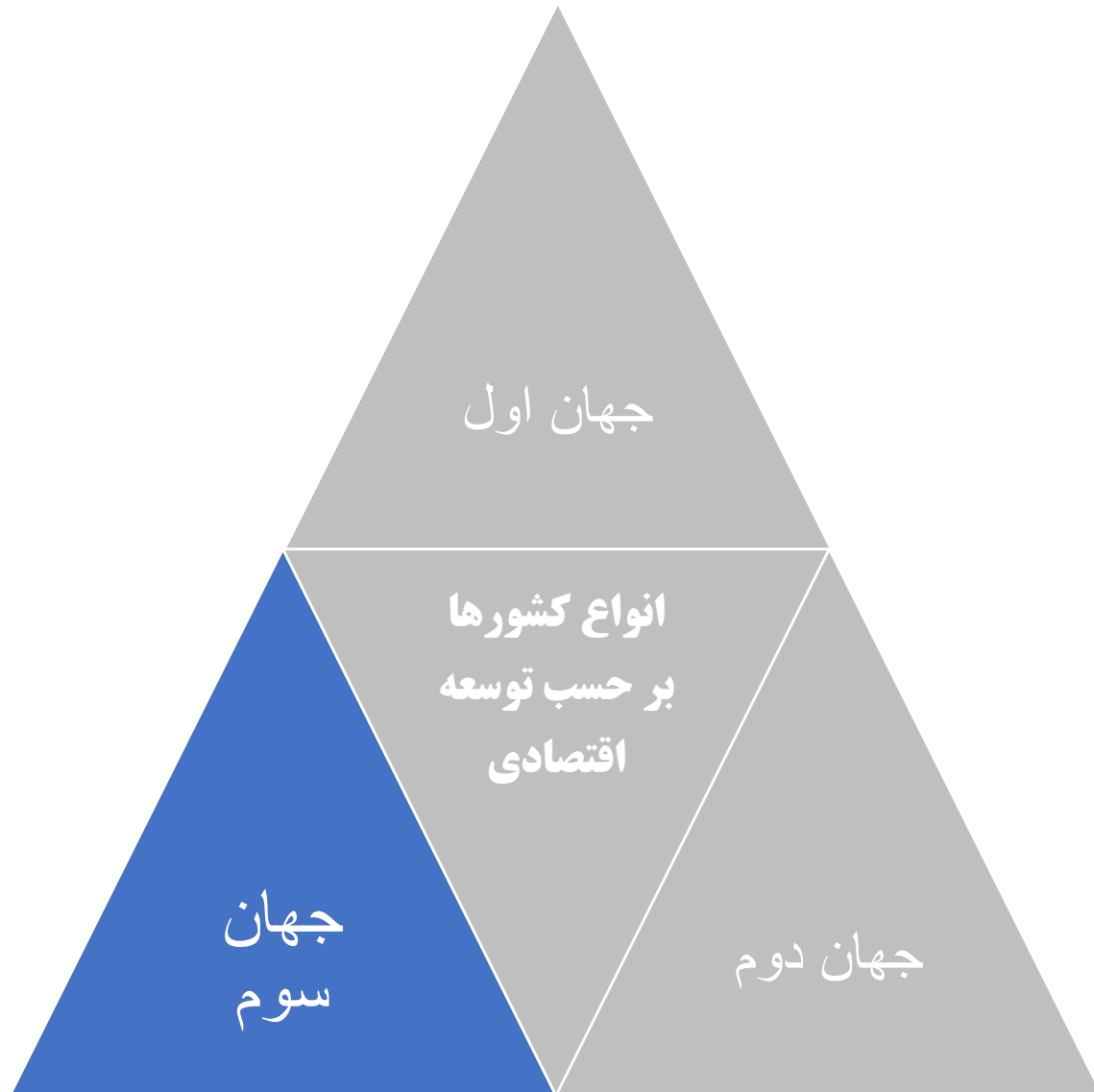
- کشورهای صنعتی و پیشرفته با نظام اقتصادی سرمایه داری

شکل گیری مفهوم توسعه پس از جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵-۱۹۳۹)

- کشورهای با نظام اقتصادی سوسیالیستی. (اغلب کشورهای کمونیستی بلوک شرق)

شکل گیری مفهوم توسعه پس از جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵-۱۹۳۹)

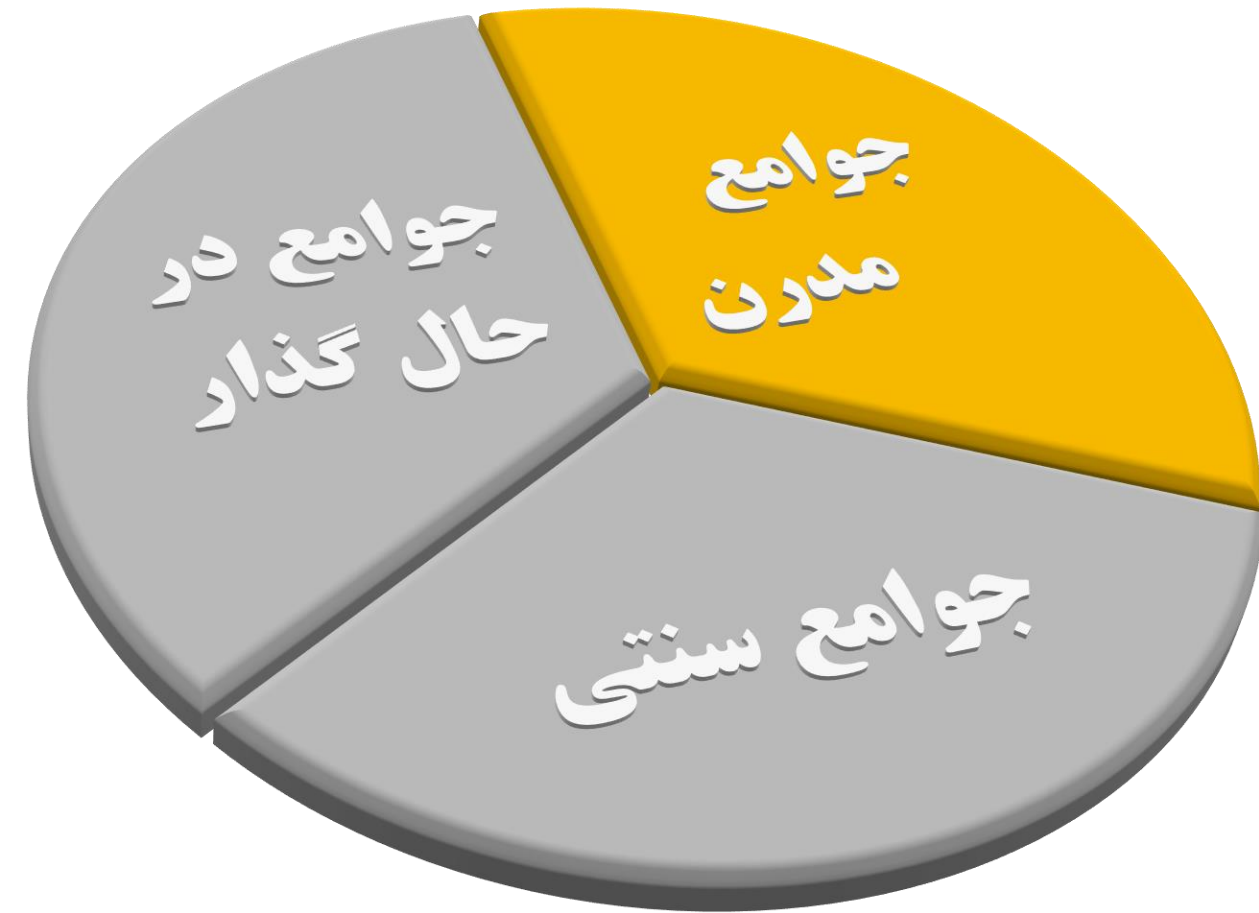

- طیف وسیعی از کشورها که ماقبل صنعتی شدن هستند. دارای نظام اقتصادی مختلط هستند.

شکل گیری مفهوم توسعه پس از جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵-۱۹۳۹)

شکل گیری مفهوم توسعه پس از جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵-۱۹۳۹)

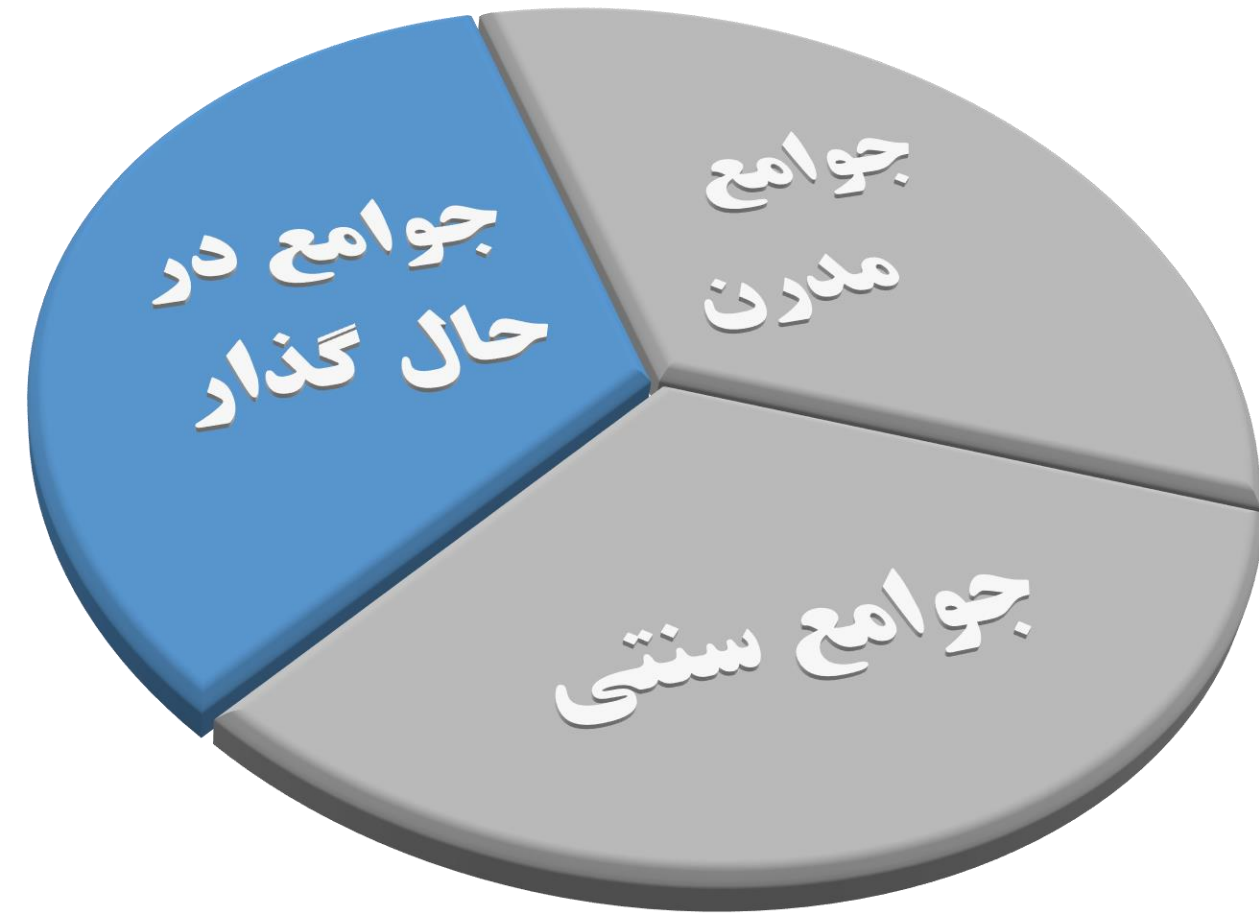
- جوامعی که در ورود و همگامی در عصر صنعتی موفق بودند.

شکل گیری مفهوم توسعه پس از جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵-۱۹۳۹)

- جوامعی که متکی بر کشاورزی و دهقانی هستند.

شکل گیری مفهوم توسعه پس از جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵-۱۹۳۹)

- جوامعی که برخی ویژگی های جوامع مدرن و برخی ویژگی های جوامع مدرن را دارند و دچار نوعی دوگانگی هستند.

- رشد (Growth) به معنای تغییر (**بیشتر شدن**) هر متغیر در طول زمان است که به لحاظ **کمی** قابل اندازه گیری می باشد.
- **شومپیتر**: رشد تغییر آرام و تدریجی در شرایط اقتصادی بلندمدت است که در نتیجه افزایش تدریجی در نرخ پس اندازها و جمعیت ایجاد می شود.
- **کیندل برگر**: رشد اقتصادی به معنای تولید محصول بیشتر است.
- **فریدمن**: رشد گسترش سیستم اقتصادی در جهات مختلف بدون تغییر در زیر بنای آن است.
- **تودارو**: رشد اقتصادی فرایند پایداری است که در اثر آن ظرفیت تولیدی اقتصاد در طی زمان افزایش می یابد و سبب افزایش سطح درآمد ملی می شود.
- **آرتور لوئیس**: رشد اقتصادی همان توسعه اقتصادی می باشد.

- رشد (Growth) به معنای تغییر (**بیشتر شدن**) هر متغیر در طول زمان است که به لحاظ **کمی** قابل اندازه گیری می باشد.
- **شومپتر:** رشد **تغییر آرام** و تدریجی در شرایط اقتصادی بلندمدت است که در نتیجه افزایش تدریجی در **نرخ پس اندازها** و جمعیت ایجاد می شود.
- **کیندل برگر:** رشد اقتصادی به معنای تولید محصول بیشتر است.
- **فریدمن:** رشد گسترش سیستم اقتصادی در جهات مختلف بدون تغییر در زیر بنای آن است.
- **تودارو:** رشد اقتصادی فرایند پایداری است که در اثر آن ظرفیت تولیدی اقتصاد در طی زمان افزایش می یابد و سبب افزایش سطح درآمد ملی می شود.
- **آرتور لوئیس:** رشد اقتصادی همان توسعه اقتصادی می باشد.

- رشد (Growth) به معنای تغییر (**بیشتر شدن**) هر متغیر در طول زمان است که به لحاظ **کمی** قابل اندازه گیری می باشد.
- **شومپتر:** رشد **تغییر آرام** و تدریجی در شرایط اقتصادی بلندمدت است که در نتیجه افزایش تدریجی در **نرخ پس اندازها** و جمعیت ایجاد می شود.
- **کیندل برگر:** رشد اقتصادی به معنای **تولید محصول بیشتر** است.
- **فریدمن:** رشد گسترش سیستم اقتصادی در جهات مختلف بدون تغییر در زیر بنای آن است.
- **تودارو:** رشد اقتصادی فرایند پایداری است که در اثر آن ظرفیت تولیدی اقتصاد در طی زمان افزایش می یابد و سبب افزایش سطح درآمد ملی می شود.
- **آرتور لوئیس:** رشد اقتصادی همان توسعه اقتصادی می باشد.

- رشد (Growth) به معنای تغییر (**بیشتر شدن**) هر متغیر در طول زمان است که به لحاظ **کمی** قابل اندازه گیری می باشد.
- **شومپتر:** رشد **تغییر آرام** و تدریجی در شرایط اقتصادی بلندمدت است که در نتیجه افزایش تدریجی در **نرخ پس اندازها** و جمعیت ایجاد می شود.
- **کیندل برگر:** رشد اقتصادی به معنای **تولید محصول بیشتر** است.
- **فریدمن:** رشد گسترش **سیستم اقتصادی** در **جهت مختلف** بدون تغییر در زیر بنای آن است.
- **تودارو:** رشد اقتصادی فرایند پایداری است که در اثر آن ظرفیت تولیدی اقتصاد در طی زمان افزایش می یابد و سبب افزایش سطح درآمد ملی می شود.
- **آرتور لوئیس:** رشد اقتصادی همان توسعه اقتصادی می باشد.

- رشد (Growth) به معنای تغییر (**بیشتر شدن**) هر متغیر در طول زمان است که به لحاظ **کمی** قابل اندازه گیری می باشد.
- **شومپتر:** رشد **تغییر آرام** و تدریجی در شرایط اقتصادی بلندمدت است که در نتیجه افزایش تدریجی در **نرخ پس اندازها** و جمعیت ایجاد می شود.
- **کیندل برگر:** رشد اقتصادی به معنای **تولید محصول بیشتر** است.
- **فریدمن:** رشد گسترش **سیستم اقتصادی** در **جهت مختلف** بدون تغییر در زیر بنای آن است.
- **تودارو:** رشد اقتصادی فرایند پایداری است که در اثر آن **ظرفیت تولیدی** اقتصاد در طی زمان افزایش می یابد و سبب افزایش سطح **درآمد ملی** می شود.
- **آرتور لوئیس:** رشد اقتصادی همان توسعه اقتصادی می باشد.

- رشد (Growth) به معنای تغییر (بیشتر شدن) هر متغیر در طول زمان است که به لحاظ کمی قابل اندازه گیری می باشد.
- **شومپتر:** رشد تغییر آرام و تدریجی در شرایط اقتصادی بلندمدت است که در نتیجه افزایش تدریجی در نرخ پس اندازها و جمعیت ایجاد می شود.
- **کیندل برگر:** رشد اقتصادی به معنای تولید محصول بیشتر است.
- **فریدمن:** رشد گسترش سیستم اقتصادی در جهات مختلف بدون تغییر در زیر بنای آن است.
- **تودارو:** رشد اقتصادی فرایند پایداری است که در اثر آن ظرفیت تولیدی اقتصاد در طی زمان افزایش می یابد و سبب افزایش سطح درآمد ملی می شود.
- **آرتور لوئیس:** رشد اقتصادی همان توسعه اقتصادی می باشد.

- در اثر رشد اقتصادی کشور قادر خواهد بود نیازهای مصرف کنندگان را بهتر برآورده نماید و استانداردهای زندگی را ارتقاء بخشد.
- به منظور محاسبه رشد اقتصادی کلاسیک معمولاً از تولید ناخالص داخلی استفاده می گردد:

$$\text{GNP Growth Rate} = \frac{GNP_1 - GNP_0}{GNP_0} * 100$$

- عوامل به وجود آورنده رشد اقتصادی:
 - افزایش کمی عوامل تولید.
 - تخصیص بهتر منابع و/یا افزایش کیفیت عوامل.

- در اثر رشد اقتصادی کشور قادر خواهد بود نیازهای مصرف کنندگان را بهتر برآورده نماید و استانداردهای زندگی را ارتقاء بخشد.
- به منظور محاسبه رشد اقتصادی کلاسیک معمولاً از تولید ناخالص داخلی استفاده می گردد:

$$\text{GNP Growth Rate} = \frac{GNP_1 - GNP_0}{GNP_0} * 100$$

- عوامل به وجود آورنده رشد اقتصادی:
 - افزایش کمی عوامل تولید.
 - تخصیص بهتر منابع و/یا افزایش کیفیت عوامل.

- در اثر رشد اقتصادی کشور قادر خواهد بود نیازهای مصرف کنندگان را بهتر برآورده نماید و استانداردهای زندگی را ارتقاء بخشد.
- به منظور محاسبه رشد اقتصادی کلاسیک معمولاً از تولید ناخالص داخلی استفاده می گردد:

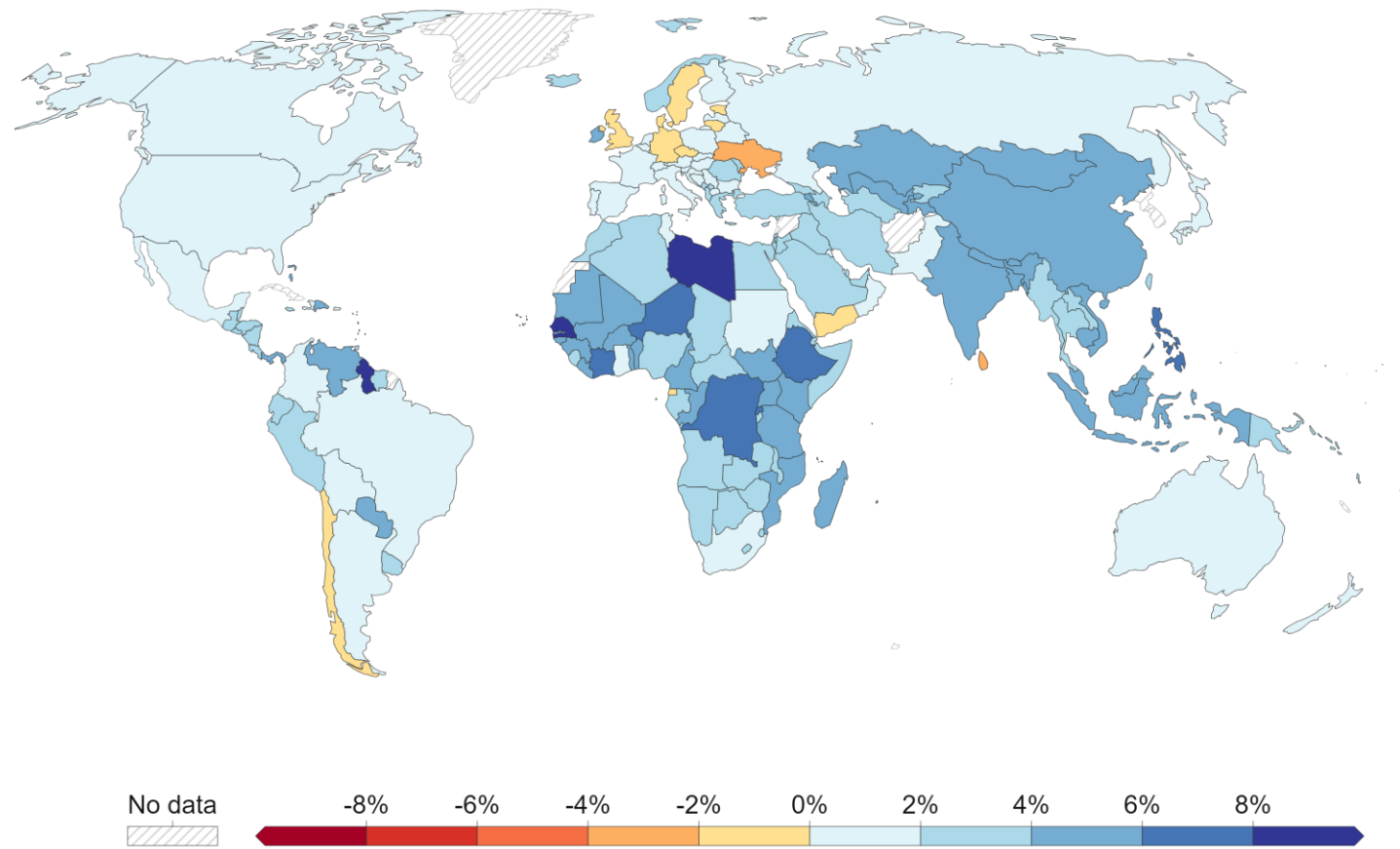
$$\text{GNP Growth Rate} = \frac{GNP_1 - GNP_0}{GNP_0} * 100$$

- عوامل به وجود آورنده رشد اقتصادی:
 - افزایش کمی عوامل تولید.
 - تخصیص بهتر منابع و/یا افزایش کیفیت عوامل.

Annual growth of GDP, 2023

Annual percent change in gross domestic product, with near-term projections. This data is adjusted for inflation.

Our World
in Data

Source: International Monetary Fund (2023)

OurWorldInData.org/economic-growth • CC BY

- توسعه به در لغت به معنی **گسترش و بهبود** است.
- در تعاریف توسعه اقتصادی گاهی به غلط فقط بر رشد اقتصادی تاکید می گردد، حال آنکه توسعه اقتصادی تنها به رشد اقتصادی محدود نمی شود.
- توسعه می بایست ناظر بر سایر ابعاد همچون فقر، نابرابری، شهرنشینی، مهاجرت، بیکاری، توزیع درآمد و شاخص های فرهنگی، اجتماعی و ایدئولوژیک نیز باشد.
- شومپیتر: توسعه تغییرات مداوم و خود به خودی در کشورهای در حال توسعه که بعد از استقلال سیاسی تعادل اقتصادی موجود در اقتصاد را از دست داده اند است.
- میردال: توسعه اقتصادی عبارت است از حرکت یک سیستم یک دست اجتماعی به سمت جلو که نه تنها روش تولید و توزیع محصولات و حجم تولید را متحول می کند بلکه تغییرات در سطح زندگی، نهادهای جامعه و سیاست ها را نیز مورد توجه قرار می دهد.
- کیندل برگر: توسعه هم تولید بیشتر و هم پیدایش تحول در چگونگی تولید محصول است. مفهوم توسعه از رشد گسترده تر است.
- فریدمن: توسعه یک رونق خلاق و نوآور در جهت ایجاد تغییرات زیربنایی در سیستم اجتماعی است.

- توسعه به در لغت به معنی **گسترش** و **بهبود** است.
- در تعاریف توسعه اقتصادی گاهی به **غلط** فقط بر **رشد اقتصادی** تاکید می گردد، حال آنکه توسعه اقتصادی تنها به رشد اقتصادی محدود نمی شود.
- توسعه می بایست ناظر بر سایر ابعاد همچون فقر، نابرابری، شهرنشینی، مهاجرت، بیکاری، توزیع درآمد و شاخص های فرهنگی، اجتماعی و ایدئولوژیک نیز باشد.
- شومپیتر: توسعه تغییرات مداوم و خود به خودی در کشورهای در حال توسعه که بعد از استقلال سیاسی تعادل اقتصادی موجود در اقتصاد را از دست داده اند است.
- میردال: توسعه اقتصادی عبارت است از حرکت یک سیستم یک دست اجتماعی به سمت جلو که نه تنها روش تولید و توزیع محصولات و حجم تولید را متحول می کند بلکه تغییرات در سطح زندگی، نهادهای جامعه و سیاست ها را نیز مورد توجه قرار می دهد.
- کیندل برگر: توسعه هم تولید بیشتر و هم پیدایش تحول در چگونگی تولید محصول است. مفهوم توسعه از رشد گسترده تر است.
- فریدمن: توسعه یک رونق خلاق و نوآور در جهت ایجاد تغییرات زیربنایی در سیستم اجتماعی است.

- توسعه به در لغت به معنی **گسترش** و **بهبود** است.
- در تعاریف توسعه اقتصادی گاهی به **غلط** فقط بر **رشد اقتصادی** تاکید می گردد، حال آنکه توسعه اقتصادی تنها به رشد اقتصادی محدود نمی شود.
- توسعه می بایست ناظر بر **سایر ابعاد** همچون فقر، نابرابری، شهرنشینی، مهاجرت، بیکاری، توزیع درآمد و شاخص های فرهنگی، اجتماعی و ایدئولوژیک نیز باشد.
- شومپیتر: توسعه تغییرات مداوم و خود به خودی در کشورهای در حال توسعه که بعد از استقلال سیاسی تعادل اقتصادی موجود در اقتصاد را از دست داده اند است.
- میردال: توسعه اقتصادی عبارت است از حرکت یک سیستم یک دست اجتماعی به سمت جلو که نه تنها روش تولید و توزیع محصولات و حجم تولید را متحول می کند بلکه تغییرات در سطح زندگی، نهادهای جامعه و سیاست ها را نیز مورد توجه قرار می دهد.
- کیندل برگر: توسعه هم تولید بیشتر و هم پیدایش تحول در چگونگی تولید محصول است. مفهوم توسعه از رشد گسترده تر است.
- فریدمن: توسعه یک رونق خلاق و نوآور در جهت ایجاد تغییرات زیربنایی در سیستم اجتماعی است.

- توسعه به در لغت به معنی **گسترش** و **بهبود** است.
- در تعاریف توسعه اقتصادی گاهی به **غلط** فقط بر **رشد اقتصادی** تاکید می گردد، حال آنکه توسعه اقتصادی تنها به رشد اقتصادی محدود نمی شود.
- توسعه می بایست ناظر بر **سایر ابعاد** همچون فقر، نابرابری، شهرنشینی، مهاجرت، بیکاری، توزیع درآمد و شاخص های فرهنگی، اجتماعی و ایدئولوژیک نیز باشد.
- **شومپتر**: توسعه تغییرات مداوم و خود به خودی در کشورهای در حال توسعه که بعد از استقلال سیاسی تعادل اقتصادی موجود در اقتصاد را از دست داده اند است.
- **میردال**: توسعه اقتصادی عبارت است از حرکت یک سیستم یک دست اجتماعی به سمت جلو که نه تنها روش تولید و توزیع محصولات و حجم تولید را متحول می کند بلکه تغییرات در سطح زندگی، نهادهای جامعه و سیاست ها را نیز مورد توجه قرار می دهد.
- **کیندل برگر**: توسعه هم تولید بیشتر و هم پیدایش تحول در چگونگی تولید محصول است. مفهوم توسعه از رشد گسترده تر است.
- **فریدمن**: توسعه یک رونق خلاق و نوآور در جهت ایجاد تغییرات زیربنایی در سیستم اجتماعی است.

- توسعه به در لغت به معنی **گسترش** و **بهبود** است.
- در تعاریف توسعه اقتصادی گاهی به **غلط** فقط بر **رشد اقتصادی** تاکید می گردد، حال آنکه توسعه اقتصادی تنها به رشد اقتصادی محدود نمی شود.
- توسعه می بایست ناظر بر **سایر ابعاد** همچون فقر، نابرابری، شهرنشینی، مهاجرت، بیکاری، توزیع درآمد و شاخص های فرهنگی، اجتماعی و ایدئولوژیک نیز باشد.
- **شومپتر**: توسعه تغییرات مداوم و خود به خودی در کشورهای در حال توسعه که بعد از استقلال سیاسی تعادل اقتصادی موجود در اقتصاد را از دست داده اند است.
- **میردال**: توسعه اقتصادی عبارت است از حرکت یک سیستم یک دست اجتماعی به سمت جلو که نه تنها روش تولید و توزیع محصولات و حجم تولید را متحول می کند بلکه تغییرات در سطح زندگی، نهادهای جامعه و سیاست ها را نیز مورد توجه قرار می دهد.
- کیندل برگر: توسعه هم تولید بیشتر و هم پیدایش تحول در چگونگی تولید محصول است. مفهوم توسعه از رشد گسترده تر است.
- فریدمن: توسعه یک رونق خلاق و نوآور در جهت ایجاد تغییرات زیربنایی در سیستم اجتماعی است.

- توسعه به در لغت به معنی **گسترش** و **بهبود** است.
- در تعاریف توسعه اقتصادی گاهی به **غلط** فقط بر **رشد اقتصادی** تاکید می گردد، حال آنکه توسعه اقتصادی تنها به رشد اقتصادی محدود نمی شود.
- توسعه می بایست ناظر بر **سایر ابعاد** همچون فقر، نابرابری، شهرنشینی، مهاجرت، بیکاری، توزیع درآمد و شاخص های فرهنگی، اجتماعی و ایدئولوژیک نیز باشد.
- **شومپتر**: توسعه تغییرات مداوم و خود به خودی در کشورهای در حال توسعه که بعد از استقلال سیاسی تعادل اقتصادی موجود در اقتصاد را از دست داده اند است.
- **میردال**: توسعه اقتصادی عبارت است از حرکت یک سیستم یک دست اجتماعی به سمت جلو که نه تنها روش تولید و توزیع محصولات و حجم تولید را متحول می کند بلکه تغییرات در سطح زندگی، نهادهای جامعه و سیاست ها را نیز مورد توجه قرار می دهد.
- **کیندل برگر**: توسعه هم تولید بیشتر و هم پیدایش تحول در چگونگی تولید محصول است. مفهوم توسعه از رشد گسترده تر است.
- فریدمن: توسعه یک رونق خلاق و نوآور در جهت ایجاد تغییرات زیربنایی در سیستم اجتماعی است.

- توسعه به در لغت به معنی **گسترش** و **بهبود** است.
- در تعاریف توسعه اقتصادی گاهی به **غلط** فقط بر **رشد اقتصادی** تاکید می گردد، حال آنکه توسعه اقتصادی تنها به رشد اقتصادی محدود نمی شود.
- توسعه می بایست ناظر بر **سایر ابعاد** همچون فقر، نابرابری، شهرنشینی، مهاجرت، بیکاری، توزیع درآمد و شاخص های فرهنگی، اجتماعی و ایدئولوژیک نیز باشد.
- **شومپتر**: توسعه تغییرات مداوم و خود به خودی در کشورهای در حال توسعه که بعد از استقلال سیاسی تعادل اقتصادی موجود در اقتصاد را از دست داده اند است.
- **میردال**: توسعه اقتصادی عبارت است از حرکت یک سیستم یک دست اجتماعی به سمت جلو که نه تنها روش تولید و توزیع محصولات و حجم تولید را متحول می کند بلکه تغییرات در سطح زندگی، نهادهای جامعه و سیاست ها را نیز مورد توجه قرار می دهد.
- **کیندل برگر**: توسعه هم تولید بیشتر و هم پیدایش تحول در چگونگی تولید محصول است. مفهوم توسعه از رشد گسترده تر است.
- **فریدمن**: توسعه یک رونق خلاق و نوآور در جهت ایجاد تغییرات زیربنایی در سیستم اجتماعی است.

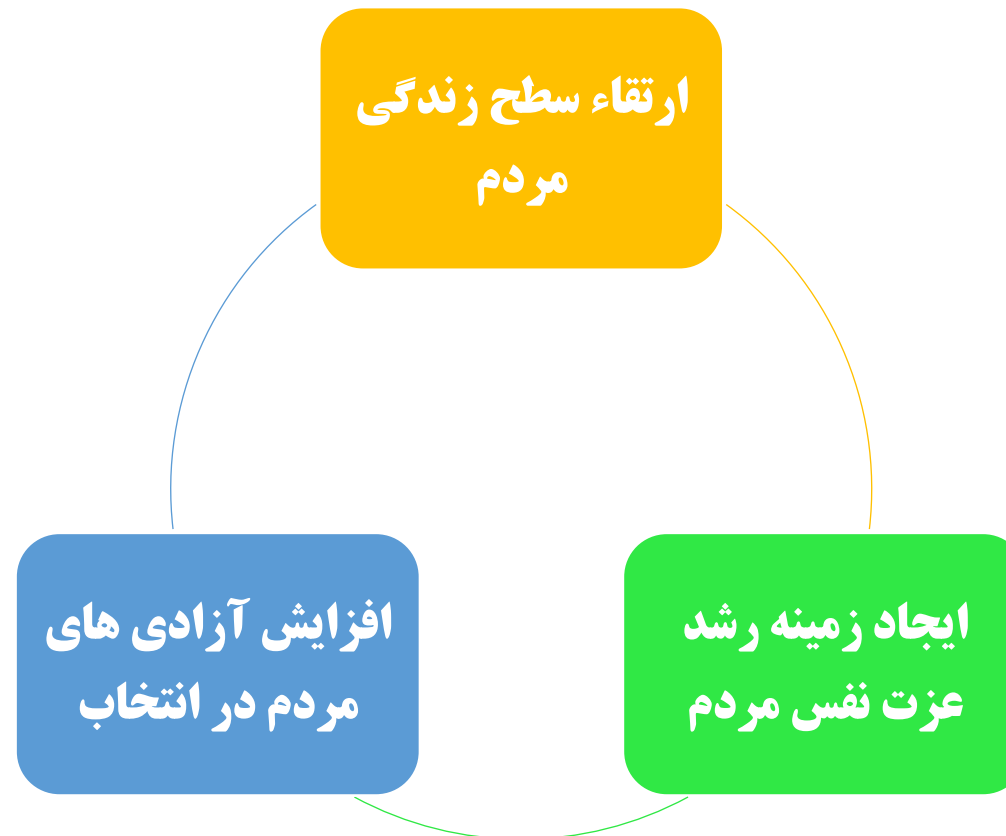
- **بلاک:** توسعه اقتصادی عبارت است از دستیابی به تعدادی از هدف های مطلوب از قبیل افزایش بازدهی تولید، ایجاد برابری های اجتماعی و اقتصادی، کسب دانش و فن مهارت های جدید، بهبود در وضع نهادها و یا به طور منطقی دستیابی به یک سیستم موزون و هماهنگ از سیاست های مختلف که بتواند انبوه شرایط نامطلوب یک نظام اجتماعی را بر طرف سازد.
- جرالدمیر: توسعه فرایندی است که به موجب آن درآمدی واقعی سرانه در یک کشور در دورانی طویل المدت افزایش می یابد.
- ❖ در تعریف توسعه می بایست رویکرد پیشینی و یا پسینی را در تعریف مشخص نمود.

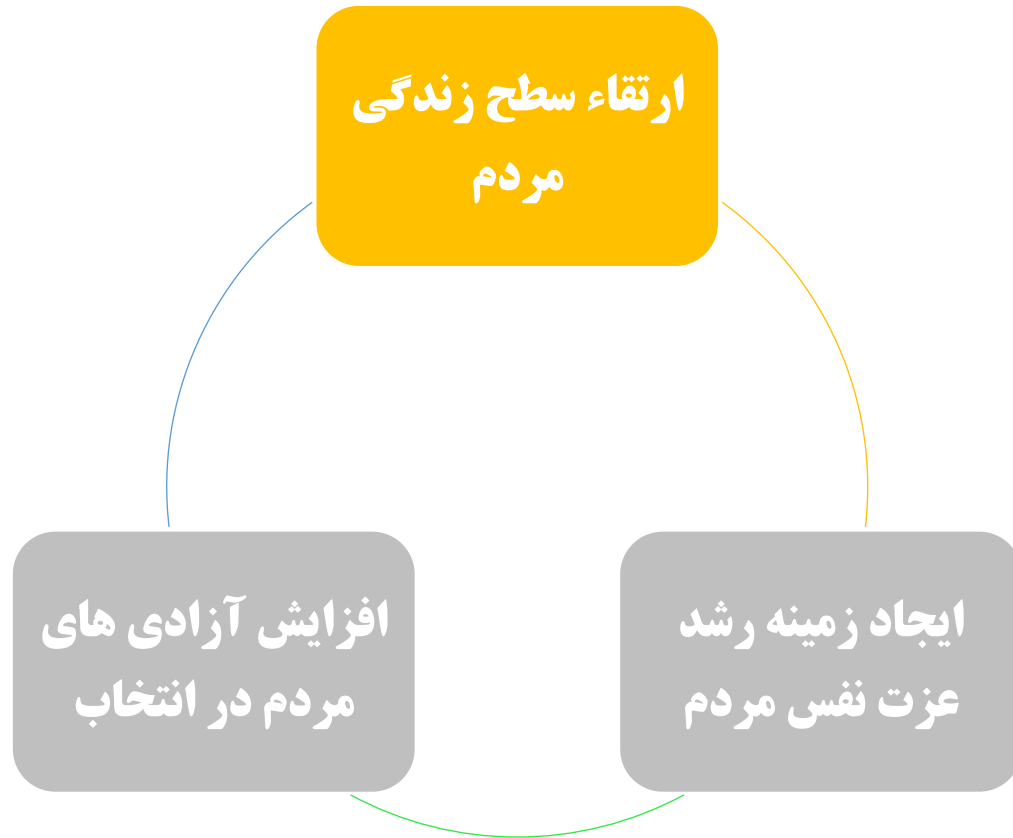
- **بلاک:** توسعه اقتصادی عبارت است از دستیابی به تعدادی از هدف های مطلوب از قبیل افزایش بازدهی تولید، ایجاد برابری های اجتماعی و اقتصادی، کسب دانش و فن مهارت های جدید، بهبود در وضع نهادها و یا به طور منطقی دستیابی به یک سیستم موزون و هماهنگ از سیاست های مختلف که بتواند انبوه شرایط نامطلوب یک نظام اجتماعی را بر طرف سازد.
- **جرالد میر:** توسعه فرایندی است که به موجب آن درآمدی واقعی سرانه در یک کشور در دورانی طویل المدت افزایش می یابد.

❖ در تعریف توسعه می بایست رویکرد پیشینی و یا پسینی را در تعریف مشخص نمود.

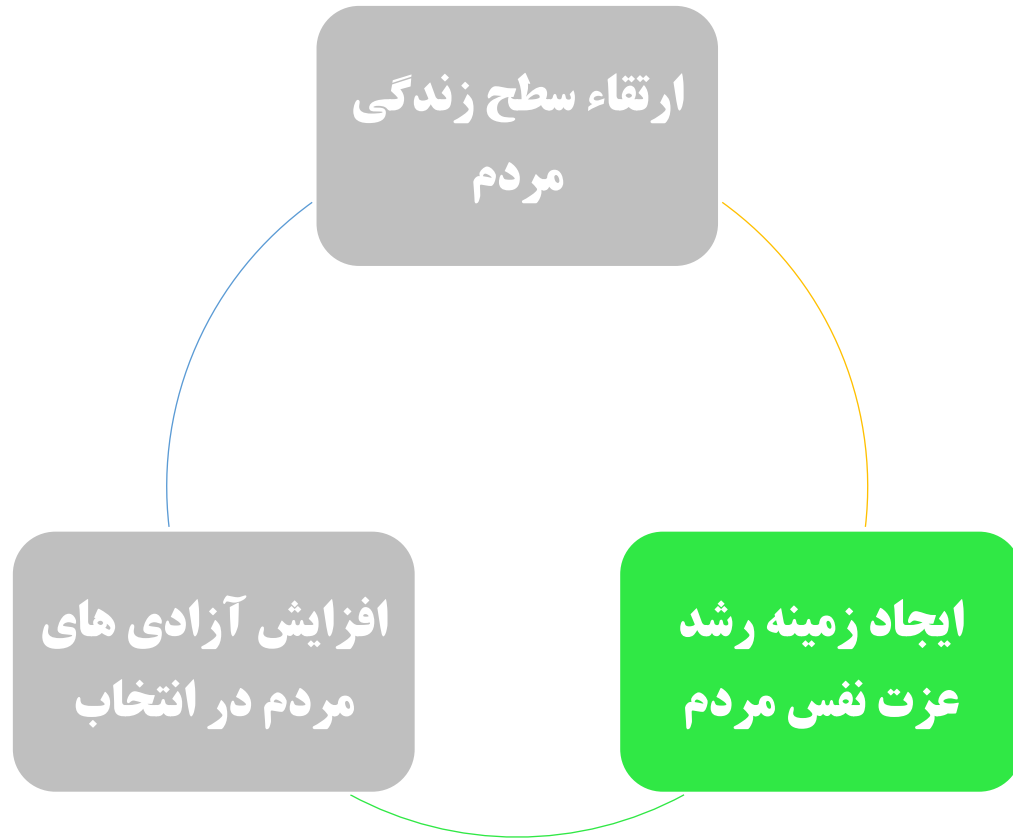
- **بلاک:** توسعه اقتصادی عبارت است از دستیابی به تعدادی از هدف های مطلوب از قبیل افزایش بازدهی تولید، ایجاد برابری های اجتماعی و اقتصادی، کسب دانش و فن مهارت های جدید، بهبود در وضع نهادها و یا به طور منطقی دستیابی به یک سیستم موزون و هماهنگ از سیاست های مختلف که بتواند انبوه شرایط نامطلوب یک نظام اجتماعی را بر طرف سازد.
 - **جرالد میر:** توسعه فرایندی است که به موجب آن درآمدی واقعی سرانه در یک کشور در دورانی طویل المدت افزایش می یابد.
- ❖ در تعریف توسعه می بایست رویکرد **پیشینی** و یا **پسینی** را در تعریف مشخص نمود.

- **تودارو:** توسعه فرایند بهبود بخشیدن به کیفیت زندگی تمام مردم است که سه جنبه مهم دارد:

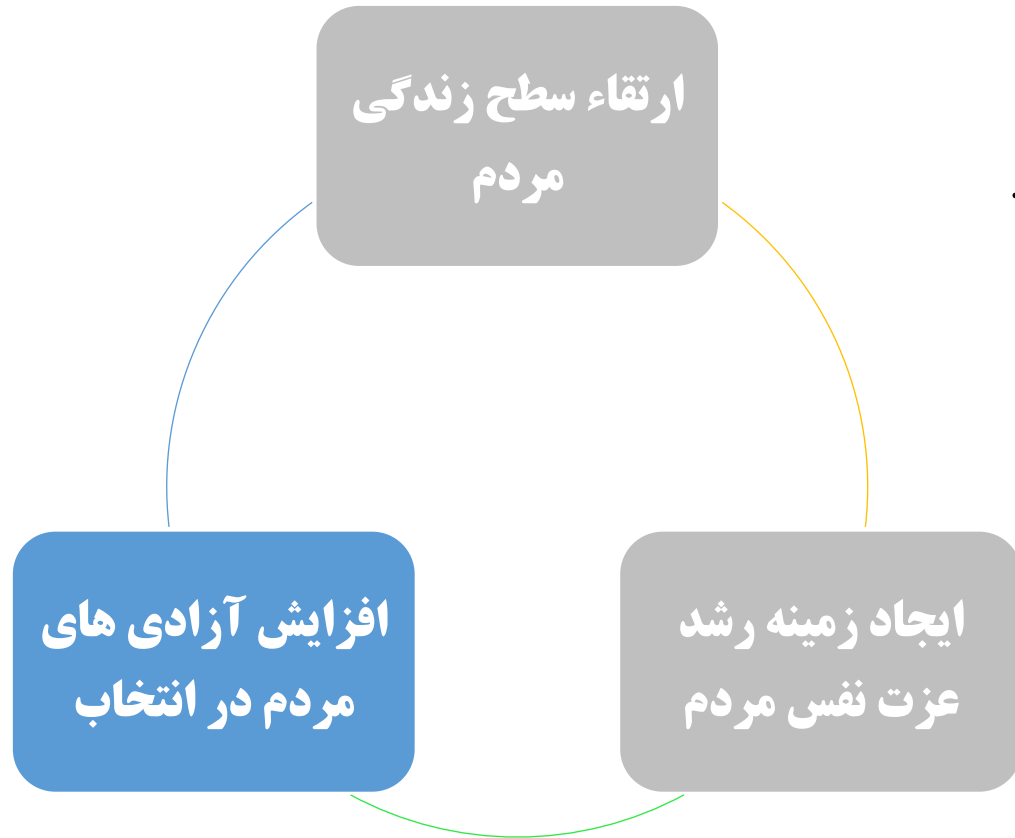

- بالا رفتن سطح درآمد و مصرف مواد غذایی.
- بالا رفتن سطح خدمات پزشکی و آموزشی از طریق فرایندهای مناسب رشد اقتصادی.

- استقرار نظام ها و نهادهای اجتماعی.
- استقرار نظام ها و نهادهای سیاسی.
- استقرار نظام ها و نهادهای اقتصادی.
- استقرار نظام ها و نهادهای فرهنگی.

- وسعت بخشیدن به حدود آزادی های مردم در انتخاب، افزایش کالاها و خدمات مصرفی.

- **آمارتیاسن:** توسعه افزایش توانمندی ها و بهبود استحقاق هاست. اقداماتی که توانمندی های انسان را در ابعاد مختلف عمق و گسترش می دهد از جمله عوامل پیش برنده توسعه اقتصادی است.

❖ سه سوال اصلی که در فرایند توسعه می بایست پاسخ داده شود:

1. فقر چه تغییری کرده است؟

2. بیکاری چه تغییری کرده است؟

3. نابرابری چه تغییری کرده است؟

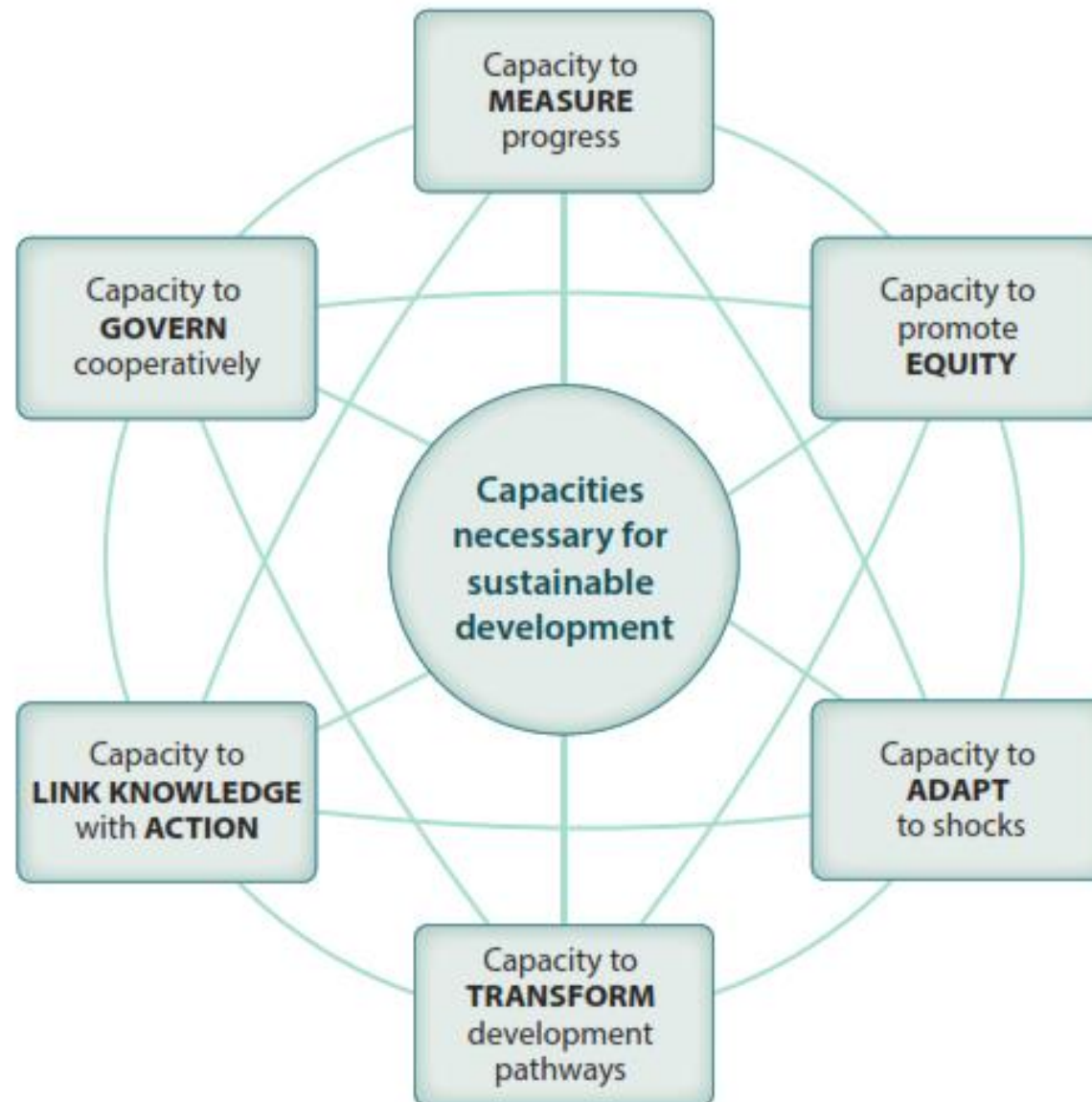
اگر یک یا دو مورد از مسائل اساسی فوق بدتر شده باشند، حتی درآمد سرانه دوبرابر شده را نیز نمی توان توسعه خواند.

❖ توسعه ای را پایدار می نامیم که :

در آن فرایند توسعه نیازهای نسل کنونی را تامین کند بدون آنکه توانایی نسل های آینده را برای رفع نیازهایشان به مخاطره بیاندازد.

توسعه پایدار اساس مسئولیت های بین نسلی ساکنان زمین است.

توسعه پایدار اغلب فرایندی کند اما پیوسته است.

<https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2023/sustainable-development-report-2023.pdf>